

Գավառի ավագ դպրոց

ՅԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՅԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝

Ինչպե՞ս սովորողների մեջ հարցադրման
մեթոդի միջոցով ձևավորել արժեհամակարգ

Յետազոտող ուսուցիչ՝

Անի Սահակյան

Ղեկավար՝

Գայանե Իսկանդարյան

2022 թ.

ԳԱՎԱՌ

Բովանդակություն

1.Ներածություն.....	3
2.Գրական ակնարկ.....	4
3.Կենսաբանության դասավանդման առարկայական արդյունքներ.....	17
4.Փորձարարական հետազոտություն.....	19
4.1Փորձարարական դաս 1.....	21
4.2Փորձարարական դաս 2.....	22
5.Եզրակացություն	23
6.Գրականության ցանկ.....	24
7.Հավելված.....	25

Ներածություն

Հետազոտական աշխատանքս անց եմ կացրել 9-րդ դասարանի կենսաբանության դասերին : Փորձել եմ բացահարտել աշակերտների մոտ արժեքային համակարգի ձևավորման մի քանի օրինակներ առանձնացնել: Իրականում կենսաբանությունը լինելով բնական գիտություն մեծ կապ ունի բնության հետ ու անչափ մեծ են յուրաքանչյուր դասում արժեքները:

Հետազոտականումս մի բաժնում փորձել եմ առանձնացնել կենսաբանության մի քանի դասի կարևոր արժեքներ, որոնք պետք է աշակերտի մոտ ձևավորել:

Կենսաբանության ուսուցչի առջև դրված բարոյական դաստիարակության խնդիրները հետևյալն են .

- սովորեցնել սովորողներին հասկանալ բնությունը;
- դաստիարակել նրա հետ շփվելու անհրաժեշտությունը:

Կենսաբանության դասավանդման գործընթացում սովորողների բարոյական դաստիարակությունը առարկայի կրթական գործընթացի կարևոր մասն է: Այն նշվում է կենսաբանության դասավանդման մեթոդիկայի բոլոր ժամանակակից դասագրքերում:

Դիտարկենք կենսաբանության դասավանդման արդյունքներին ներկայացվող պահանջները՝ համաձայն պետական կրթական ստանդարտի՝ կենսաբանության դասավանդման բարոյական դաստիարակության առումով:

• Վայրի բնության հետ վարվելու հիմնական սկզբունքների և կանոնների իմացություն:

- • Առողջ ապրելակերպի հիմունքների և առողջության պահպանման տեխնոլոգիաների իմացություն.
- • շրջակա միջավայրի վրա մարդու ազդեցության հետևանքների բարոյական և էթիկական գնահատում:
- • Էկոլոգիական գիտակցության ձեւավորում, կյանքի բարձր արժեքի ճանաչում իր բոլոր դրսեւորումներով.
- • Խոսքի միջոցները համարժեք օգտագործելու կարողություն՝ սեփական դիրքորոշումը քննարկելու և փաստարկելու, տարբեր տեսակետներ համեմատելու, սեփական տեսակետը վիճելու և պաշտպանելու, խմբում որպես գործունեության գործընկեր և որպես առաջնորդ աշխատելու կարողություն:

2. Գրական ակնարկ

Կենսաբանությունն առարկայի միջոցով ապահովում ենք ազգային հիմնական արժեքի և հպարտության՝ բնության, կյանքի եզակիության գաղափարի, առողջ, անվտանգ, Էկոլոգիապես մաքուր ապրելակերպի հայեցակարգի ձևավորմանը համակարգված մոտեցում:

Գերմանացի փիլիսոփա, հոգեբան-ուսուցիչ Յոհան Յերբարտը գրել է. «Կրթության միակ խնդիրը կարելի է ամբողջությամբ արտահայտել միայն մեկ բառով՝ բարոյականություն»: Նա բարձր է գնահատել բարոյական դաստիարակությունը Լ.Ն. Տոլստոյ. «... բոլոր գիտություններից, որոնք մարդը պետք է իմանա, ամենակարևորն այն գիտությունն է, թե ինչպես ապրել՝ անելով հնարավորինս քիչ չարություն և որքան հնարավոր է շատ բարիք»:

Այսպիսով, բարոյական դաստիարակության որոշիչ դերը անհատականության զարգացման և ձևավորման գործում մանկավարժության մեջ ճանաչվել է դեռևս հնագույն ժամանակներից: Ուստի ուսուցչի համար անմիջապես հարց է առաջանում, թե ինչպիսի՞ քայլեր ձեռնարկել կրթության ոգեղենության բարձրացման ուղղությամբ: Ինչպե՞ս լրացնել փաստացի նյութը բարոյական զարգացման համար նշանակալի գիտելիքներով:

Մեջբերենք ՄԱԿ-ի Երեխայի իրավունքների հռչակագրում ամրագրված սկզբունքները՝

- «Նրան պետք է տրվի այնպիսի կրթություն, որը կնպաստի նրա ընդհանուր մշակութային զարգացմանը, և որի միջոցով, հնարավորությունների հավասարության հիման վրա, նա կարող է զարգացնել իր կարողությունները. և անձնական դատողություն, բարոյական և սոցիալական պատասխանատվության զգացում և դառնալ հասարակության անդամ»:
- «Այս առումով կրթության գործընթացը պետք է հասկանալ ոչ միայն որպես սովորողի կրթական և ճանաչողական գործունեության գործիքային հիմքը կազմող գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների համակարգի յուրացման գործընթաց, այլ նաև որպես անձի զարգացման գործընթաց, հոգևոր, բարոյական, սոցիալական, ընտանեկան և այլ արժեքների ընդունում. Կրթությունը չպետք է բաժանվի կրթության գործընթացից, այլ, ընդհակառակը, օրգանապես լրացնի այն»

- «Դպրոցական տարիքի երեխան առավել ընկալունակ է հոգևոր և բարոյական զարգացման և կրթության նկատմամբ: Դպրոցի դերը որպես խնդիր աշակերտի ոչ միայն մտավոր, այլև հոգևոր, մշակութային կյանքը զարգացնելն է, քանի որ այս զարգացման և կրթության թերությունները դժվար է լրացնել հետագա տարիներին» :
- «Յոգևոր և բարոյական զարգացման, կրթության և սոցիալականացման հիմնական բովանդակությունը ազգային հիմնական արժեքներն են: Մենք պահպանում ենք այդ արժեքները մշակութային և ընտանեկան ավանդույթներում և դրանք փոխանցում սերնդեսերունդ: Այս արժեքների վրա հույս դնելն օգնում է մարդուն դիմակայել կործանարար ազդեցություններին: Դրանք հեշտությամբ նախագծվում են դպրոցում ուսումնասիրվող ցանկացած առարկայի նյութի վրա և ապահովում են անհատի անձնական, սոցիալական, ընդհանուր մշակութային, ինտելեկտուալ և հաղորդակցական զարգացում»:

Մեծ ուսուցիչ Սուխոմլինսկին գրել է. «Բնությունը ազդեցության ամենաուժեղ միջոցն է, կրթության հիանալի մեթոդ, որը մենք գրեթե չենք օգտագործում և որը պետք է տիրապետել»: Հայրենի հողի բնության մասին զգայական տպավորությունների տիրապետումն ու կուտակումն առաջին նպատակն է: Բոլոր հիմնական ազգային արժեքներից

Դպրոցում կենսաբանություն սովորելու հիմնական նպատակներն են՝

- - գիտական աշխարհայացքի ձևավորում՝ հիմնված վայրի բնության և նրա բնածին օրենքների, կենսաբանական համակարգերի մասին գիտելիքների վրա.
- - կենդանի օրգանիզմների կառուցվածքի, կյանքի, բազմազանության և շրջակա միջավայր ձևավորող դերի մասին գիտելիքների տիրապետում.
- - Վայրի բնության ճանաչման մեթոդների յուրացում և դրանք գործնական գործունեության մեջ օգտագործելու կարողություն.
- - Վայրի բնության, սեփական և ուրիշների առողջության նկատմամբ արժեքային վերաբերմունքի կրթություն, շրջակա միջավայրում վարքագծի մշակույթ, այսինքն. հիգիենայի, գենետիկական և բնապահպանական գրագիտություն;
- - տիրապետել հիգիենայի չափանիշներին և առողջ ապրելակերպի կանոններին համապատասխանելու հմտություններին, գնահատել իր գործունեության հետևանքները շրջակա միջավայրի, այլ մարդկանց առողջության և սեփական մարմնի հետ կապված»:

Ավանդաբար կենսաբանական կրթությունն առաջին հերթին կապված է դպրոցականների կողմից համապատասխան գիտելիքների որոշակի քանակի ձեռքբերման հետ: Կենսաբանական կրթությունը կզարգանա, եթե դուք նպատակաուղղված պայմաններ ստեղծեք աշակերտի ստեղծագործական կարողությունների զարգացման համար, երեխաներին ցույց տաք մարդու և բնության փոխազդեցության զարմանալի հնարավորությունները, ներառեք դրանք ռուսական բնության գեղեցկության ստեղծման և պահպանման մեջ»:

Կենսաբանությունը կյանքի գիտություն է: Դրա ուսումնասիրությունն օգնում է դպրոցականներին հասկանալու, որ կենսոլորտի պահպանումն անփոխարինելի պայման է ոչ միայն մարդկության գոյության, այլև զարգացման համար:

Կենսաբանական կրթությունը պետք է մատաղ սերնդի մեջ ձևավորի կյանքի՝ որպես ամենամեծ արժեքի, նրա փոխհարաբերությունների ըմբռնումը բնության հետ, որի մի մասն էլ ինքն է: Այս բարոյականությունը սահմանում է բարոյականության նոր տեսակ. «Այն, ինչ մենք չենք ստեղծել, չպետք է ոչնչացվի մեր կողմից»:

Բնության ուսումնասիրության միջոցով պայմաններ են ստեղծում երեխայի անհատականության հետագա զարգացման համար՝ որպես իրեն շրջապատող աշխարհն ու սեփական (հոգեւոր) աշխարհն ուսումնասիրող մարդ:

Բնագիտության դասերին կարելի է սերմանել հայրենասիրություն, սեր հայրենիքի հանդեպ, հոգատարություն մարդկանց առողջության և մոլորակի առողջության համար, հարգանք մեծերի նկատմամբ, հոգատարություն կրտսերի նկատմամբ, նպատակասլացություն, գիտելիքներ ստանալու և գնահատելու ցանկություն: Բնության, հայրենի հողի գեղեցկությունը գնահատելու, աշխարհը գնահատելու ունակության մասին:

Չոգևոր և բարոյական կրթությունը կենսաբանության դասերին ներառում է ասպեկտներ.

- Բարոյական - ներառում է ոչ միայն բնության գեղեցկությունը տեսնելը, հասկանալը, զգալը, այլ նաև գիտության և տեխնիկայի ձեռքբերումների ողջամիտ օգտագործման անհրաժեշտությունը մարդկային հասարակության հետագա զարգացման և շրջակա միջավայրի պաշտպանության համար:

- **Քաղաքացիական** - ակտիվ կյանքի դիրք ունեցող ստեղծագործ անհատականության ձևավորում, գիտությունն ստեղծողների նկատմամբ հարգալից, կենսաբանության առաջատար դերն ապահովելով:

- **Չայրենասիրական** - բաղադրիչ, ներառում է փոքր հայրենիքի, նրա հարստության և մշակութային ավանդույթների մասին տեղեկատվության ուսումնասիրությունը, որը նպաստում է քաղաքի, գյուղի, գյուղի նկատմամբ սիրո զարգացմանը, դաստիարակում է իր հայրենիքի քաղաքացուն:

- **Առողջապահական** - ենթադրում է առողջ ապրելակերպի ձևավորումն ապահովելով մարդու կյանքի և հասարակության անվտանգությունը»:

Յուրաքանչյուր դասին ցանկացած թեմա ուսումնասիրելիս հնարավոր են ուսումնական պահեր: Ժամանակակից կենսաբանության արժեքային կողմերի վերլուծությունը ժամանակակից և պատմական նյութի հիման վրա նպաստում է քաղաքացու և հումանիստի կրթությանը: Դիտարկենք կրթական օրինակներ.

Գարնանային էքսկուրսիայի ժամանակ դեպի բնություն (անտառ, մարգագետին, պուրակ, այգի) ուսուցիչը երեխաների ուշադրությունը հրավիրում է մի գեղեցիկ թիթեռի վրա՝ հիշելով նրա մասին Ակսակովի խոսքերը . , թռիռ ու թռիռ, - թիթեռը բոլորից լավն է, էլեգանտ; դա իսկապես ճախրող ծաղիկ է՝ ներկված հիասքանչ, վառ գույներով, փայլում է ոսկով և նախշերով ոչ պակաս գեղեցիկ ու գրավիչ; դա քաղցր, մաքուր արարած է, որը սնվում է ծաղիկների հյութով: Ինչ ուրախալի է գարնանը թիթեռների առաջին հայտնվելը: Ինչպիսի՞ վերածնունդ են դրանք տախլ բնությանը, պարզապես արթնանալով կյանքի համար դաժան և երկար ձմեռից հետո:

Եվ հետո ուսուցչի խոսքերը հետևում են, որ այս փոքրիկ արարածը ձմեռեց և դուրս թռավ տաքանալու: Նա երեխաներին հրավիրում է ավելի մոտիկից նայել թիթեռին, բայց արդեն մտածելով նոր լսած խոսքերի մասին, և թիթեռնիկը, ինչպես պատվիրել էր, «ցուցադրեց» իր աստվածային հանդերձանքը նրանց առջև: Այսպիսով, ուսուցիչը նախ հնարավորություն է տալիս ոչ միայն նայելու, այլև տեսնելու կենսաբանական օբյեկտը, իսկ հետո խոսում է բնության մեջ դրա նպատակի (պարտադիր) և մարդու կյանքում դրա նշանակության մասին:

Քրիստոնյաների մեջ երբեմն թիթեռը պատկերված է մանուկ Քրիստոսի ձեռքին նստած և խորհրդանշում է հոգու վերածնունդն ու հարությունը:

Պետք է նաև հատուկ ուշադրություն դարձնել ներկա բնապահպանական իրավիճակին: Հայրենի հողի բնության պահպանման համար պատասխանատվության զգացումը, բնության պաշտպանությանը նպաստելու ցանկությունը դաստիարակվում է տարբեր ակցիաների և բնապահպանական միջոցառումների մասնակցելիս, էքսկուրսիաների գեղատեսիլ վայրերում:

Մենք հաճախ ենք էքսկուրսիաների գնում ակտիվ շարժվող ուսանողների հետ, ավելի քիչ՝ ուղեղային կաթված ունեցող ուսանողների հետ, բայց սեզոնը մեկ անգամ պարտադիր է:

Շրջայցից առաջ կրկնում ենք պարզ կանոններ, որոնց հետևելը դժվար չէ:

- Բույսերով ու ծաղիկներով կարելի է հիանալ այնքան, որքան ուզում ես, բայց ոչ մի դեպքում չի կարելի պոկել, առավել եւս անձանոթ բույսերը բերանդ տանել: Որոշ բույսեր վտանգավոր են մարդկանց համար
- Ձեր գտած սնկերից դուք նույնպես պետք է շատ զգուշ լինեք: Երբ քայլում եք անտառում, մարգագետնում, մի դիպչեք սնկերին, դրանք շատ թունավոր են:
- Մի խմեք ջուր որևէ ջրային գետերից, լճերից կամ առուներից:
- Միջատների խայթոցներից (տիզեր, կրետներ, մեղուներ, մոծակներ) պաշտպանվելու համար անտառով զբոսանքի գնալիս կրեք երկար տաբատ, երկարաթև վերնաշապիկ և անպայման գլխարկ կրեք: Կիրառեք միջատներին վանող միջոց մարմնի բաց հատվածներին:
- Հիշեք, որ օձանելիքների հոտերը խիստ գրավում են միջատներին:
- Եվ ամենակարևորը.

Արշավների և գյուղական զբոսանքների ժամանակ դուք չպետք է վնասեք բնությանը:

- Հրդեհ մի՛ վառեք, որ անտառի հրդեհ չբռնկվի: Բնության մեջ կրակը պետք է լցված լինի ջրով կամ ծածկված լինի ավազով, հողով:
- Մի կոտրեք ծառերը, մի քանդեք թռչունների բները, մրջևանոցները՝ մի՛ խախտեք բնության գեղեցկությունն ու ներդաշնակությունը:
- Մի թողեք աղբը հետևում: Թղթե փաթաթաններով, պոլիէթիլենային տոպրակներով, պոլիէթիլենային տուփերով և շշերով լցված բացատում ոչ ոք չի ուզում կանգ առնել:

Աղբը պետք է թաղել կամ տանել: Ապակե շշեր, երկաթե տարաներ պետք է վերցնել ձեզ հետ, որպեսզի դրանք դեն նետվեն նշանակված վայրում:

Հիշեք գլխավորը՝ մենք բոլորս բնության մի մասն ենք: Մենք չենք կարող ապրել առանց նրա:

Վայելե՛ք բնությունը՝ այն գեղեցիկ է:

Եվ դասարանում կրթության ևս մեկ օրինակ.

Բույսերի աշխարհի դասին ուսումնասիրում ենք «Բույսերի մասեր» թեման.

Այս տողերը կարող են օգտագործվել դասի միանգամից երկու առաջադրանք կատարելու համար՝ պարզել արմատի հիմնական նշանակությունը՝ որպես բույսին հանքային սնուցող օրգան , ինչպես նաև շարունակել երեխաների մոտ բնության նկատմամբ հոգատար վերաբերմունքի ձևավորումը:

Նկարչությունը շատ է օգնում բնության տեսլականը սովորեցնելու հարցում: Հրաշալի կտավներն արտացոլում են բնությունը: Նկարը մեծ ազդեցություն ունի երեխայի հոգու վրա:

«Ծառեր» թեմայով դասը կարելի է սկսել հետևյալ կերպ. Գրատախտակին կախեք Լևիտանի «Ոսկե աշուն» և «Կեչու պուրակ» կտավների վերարտադրությունները, Սավրասովի «Տակերը եկել են», Գրաբարի «Փետրվարյան կապույտը» և այլն:

Ով չի հիացել կեչիով, այն գեղեցիկ է տարվա ցանկացած եղանակին: Հիշեցնենք, որ գարնանը հավաքվում են, և մենք խմում ենք առողջ և համեղ կեչու հյութ: Բայց այս հյութը պետք է կարողանա հավաքել և իմանա, թե ինչպես չվնասել բույսին:

Ասենք, որ բույսի օրգաններից մեկի վնասումը հանգեցնում է ամբողջ օրգանիզմի կենսագործունեության խախտմանը, ինչը հանգեցնում է նրան ծերացման և վաղաժամ մահվան. դուք պետք է իմանաք անտառում վարքագծի կանոնները կեչու հյութ հավաքելիս: Եվ դուք չեք կարող փչացնել որևէ ծառի կեղևը:

Նոթատետրում մենք, ավելի լավ հիշելու համար, նկարում ենք հատուկ նշաններ՝ համաձայն վարքագծի կանոնների՝ Էքսկուրսիայի, արշավի ժամանակ:

Եվ ինչպես վերը նշեցի, կենսաբանների կյանքին ու պատմական փաստերին ու հայտնագործություններին ծանոթանալու ընթացքում դաստիարակվում են դեռահասների գիտակցության մեջ ակտիվ կենսական դիրքը, հայրենասիրությունը, համամարդկային արժեքների հաստատումը.

Օրինակ, «Բակտերիաներ» թեմայով դասի ժամանակ, ներկայացնելով «Վնասակար, ախտածին բակտերիաներ» հասկացությունը, ուսուցիչները խոսում են բժշկ-գիտնականների մասին, ովքեր անցյալ դարերի հիվանդությունների՝ ժանտախտի, խոլերայի պատճառները պարզելու համար վտանգել են իրենց. ապրում, վարակվելով վարակված կենդանիներից և մարդկանցից և ինքներդ ուսումնասիրելով հիվանդությունը: Սրանք են Սամոյլովիչը, Գամալեան, Չաբոլոտնին, Մամոնտովը, Երմոլևան, Չավյալովան և այլք, կարող եք կարդալ բժշկի նամակը երեխաներին:

Երիտասարդ բժշկ Մամոնտովը, ով վարակվել է ժանտախտով, մահից առաջ գրել է մորը. **«Կյանքից լավ բան չկա, բայց այն պահպանելու ցանկությամբ ես չկարողացա փախչել այն վտանգից, որին ենթարկվում են բոլորը, և , հետևաբար, իմ մահը կլինի միայն իմ ծառայողական պարտքի կատարումը: Մենք պետք է հավատանք, որ մարդիկ, թեկուզ բազում տառապանքների միջով, կհասնեն երկրի վրա իրական մարդկային երջանկության, այնքան գեղեցիկ, որ դրա գաղափարի համար կարող ես տալ այն ամենը, ինչ անձնական է, և ինքնին կյանքը»:**

Կենսաբանության դասերին դպրոցականների հոգևոր և բարոյական դաստիարակության միջոցների զինանոցը անսովոր հարուստ է. դասարանի ձևավորում; գիտնականների դիմանկարների պատկերասրահներ; ցուցահանդեսներ և տաղավարներ; գրական, պատմական օրինակների օգտագործումը դասին; գիտնականների հայտարարությունների ձայնագրությունների օգտագործումը. տեսանյութեր; շնորհանդեսներ; Էքսկուրսիաներ և աշխատանք բնական առարկաների հետ.

Չոգևոր և բարոյական դաստիարակության ամենաօպտիմալ ուղիներից մեկը՝ դասարանային և արտադպրոցական գործունեության և միջառարկայական փոխազդեցության միջև սերտ կապի հաստատում: Բարոյական զարգացման հիմքը ուսուցչի վառ օրինակն է, ինչպես նաև սոցիալական և մանկավարժական գործընկերությունը:

Կենսաբանության ուսուցիչների խնդիրն է ուսուցման պրոցեսում ապահովել մատուցվող նյութի մատչելիությունը, կենսաբանական դրույթները կապել կյանքի հետ, աշակերտների մեջ սեր զարգացնել ուսման և աշխատանքի նկատմամբ, նպաստել նրանց ինքնուրույնության, տրամաբանական մտածողության զարգացմանը: Նշված պահանջների իրականացումը ուսուցչից պահանջում է դասի վարման մեթոդների կատարելագործում:

Ուսուցման պրոցեսը ճիշտ կազմակերպելու համար ուսուցիչը նախ պետք է ծանոթանա աշակերտների հետ, որոշի նախինում նրանց ձեռք բերած գիտելիքների աստիճանը, խառնվածքը, հետաքրքրասիրությունների ոլորտը, հմտություններն ու կարողությունները:

Սովորաբար աշակերտն աշխատում է ուսուցչից թաքցնել իր թերի կողմերը՝ չիմացածը, չըմբռնածը, բնավորության գծերը, որի հետևանքով դժվարանում է մանկավարժի աշխատանքը: Որքան աշակերտ, այնքան գեևոտիպ ու անհատականություն, հետևաբար և նույնքան անհատական մոտեցում: Սակայն մանկավարժի համար գոյություն ունեն այդ բարդությունները հաղթահարելու, աշակերտների հոգեկան ու մտավոր աշխարհի վրա ներգործելու բազմազան ձևեր ու հնարներ:

Ուսուցչի կողմից աշակերտների վրա ներգործելու դասի պրոցեսն ակտիվացնելու և այն արդյունավետ վարելու, աշակերտների հետաքրքրասիրությունը խթանելու նպատակով իրագործվող բազմազան հնարներից մեկը կարելի է համարել լրացուցիչ տեղեկությունների հաղորդումը: Փորձերը և ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ փորձված ուսուցիչները դասի ընթացքում առաջադրվող ժամանակակից պահանջներն իրականացնելու նպատակով յուրաքանչյուր հարց, յուրաքանչյուր թեմա մատուցում են ստեղծագործաբար: Ուսումնական նյութի հաղորդման ժամանակ կիրառում են առավել ակտիվ մեթոդներ և հնարներ, հաճախ են դիմում լրացուցիչ տեղեկությունների հաղորդման եղանակին: Անկասկած, օրվա դասի հետ զուգընթաց, զանազան ծավալուն տեղեկությունների հաղորդումը կարող է բացասաբար ազդել՝ դասի հիմնական նպատակից շեղել աշակերտների ուշադրությունը, նույնիսկ ծանրաբեռնել նրանց: Ուստի ուսուցիչը պարտավոր է կատարել նպատակաուղղված լրացուցիչ հաղորդումներ, որոնք համապատասխան լինեն աշակերտների ճանաչողական հնարավորություններին:

Ինչպես հայտնի է, ոչ մի դասագիրք չի կարող փոխարինել ուսուցչի կենդանի խոսքին: Ճիշտ չէ այն ուսուցիչը, որը հանդես է գալիս դասագիրքը վերարտադրողի դերում: Ուսուցիչը տվյալ դասի թեման պետք է մատուցի ստեղծագործաբար, նյութը

մշակի ուրույն ձևով, որից հետո հաղորդի աշակերտներին: Չատկապես հետաքրքիր են լինում այն դասերը, որի ժամանակ իրականացնում են դասի մուտքն ու պրոբլեմային իրավիճակ ստեղծելու հնարներ:

Կենսաբանության դասերին կիրառվող մեթոդները բազմազան են՝ զննումը, փորձը, լաբորատորիայի պրակտիկ աշխատանքը, տրամաբանական խնդիրների լուծումը, տեսաֆիլմերի, աղյուսակների և նկարների դիտումը, սովորողների զեկույցներն ու ռեֆերատների շարադրումը, գիտահետազոտական աշխատանքներին մասնակցությունը և այլն:

Այսօր առավել ևս դասն արդիական է դարձել՝ ուսումնատեխնիկական միջոցների շնորհիվ աշակերտներն ինքնուրույն աշխատանքի հնարավորություն են ստացել: Չամակարգչի միջոցով համացանց մտնելու հնարավորությունն օգտագործելու դեպքում ուսուցիչն աշակերտին տալիս է նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու, տեղեկատվությունը սեփական, ինքնուրույն մտավոր գործունեության ճանապարհով ցուցադրելու և կիրառելու առիթ:

Այսօրվա սովորողի պահանջները միանգամայն այլ են, նրան ոչ մի կերպ չես կարող հրապուրել դասագրքով: Ինֆորմացիա ձեռք բերելու հնարավորություններն անսահմանափակ են: Իսկ մեր՝ ուսուցիչներիս կարևորագույն խնդիրներից է մեկն էլ սովորողներին համակարգված ինֆորմացիայի տրամադրումն է :

Դիտարկենք դպրոցական կենսաբանության բովանդակության հնարավորությունները բարոյական դաստիարակության խնդիրների իրականացման համար:

Աղյուսակ 1

Բարոյական դաստիարակության մեթոդները կենսաբանության դպրոցական ուսումնական ծրագրի բաժիններում

Թեմա (գլուխ)	Բովանդակության խնդիրներ	բարոյականության մեթոդներ կրթություն
Ընդհանուր ծանոթություն բույսերի հետ	Բույսերի արժեքը մարդկանց համար. դիտարկվում են բույսերի ծագումը, մարդու ազդեցությունը նրանց աճի և զարգացման վրա	Պատմություն բույսերի դերի, նրանց կենսագործունեության վրա մարդու ազդեցության մասին
Բույսերի սիստեմատիկա հասկացությունը	Տեսակների կազմի բազմազանության դիտարկում; բարոյական վերաբերմունք բույսերի նկատմամբ; կարևորություն մարդու և բնության համար ընդհանրապես:	Պատմություններ հազվագյուտ բույսերի մասին, զրույց բնության և մարդու կյանքում բույսերի դերի մասին; հազվագյուտ և անհետացող բուսատեսակների պատկերների ցուցադրում, բուսատեսակների բազմազանության տեսահոլովակներ
Կանաչ բույսերի տիեզերական դերը	Բույսերի տեսակների պահպանման ուսումնասիրություն	Զրույց կարմիր գրքի բույսերի մասին, տեսահոլովակի ցուցադրում
Բույսերի աճի և զարգացման կախվածությունը շրջակա միջավայրի պայմաններից	Բույսերի էկոլոգիական դերը երկրի վրա	Պատմություն բույսերի էկոլոգիական դերի մասին, զրույց շրջակա միջավայրի մասին, տեսահոլովակի ցուցադրում
Ընդհանուր տեղեկություններ կենդանիների աշխարհի մասին.	Մարդու ազդեցությունը կենդանիների վրա	Պատմություն, զրույց.

<p>Ժառանգական փոփոխականություն</p>	<p>Առողջության պահպանման գործոն</p>	<p>Պատմություն օրգանիզմի նշանների և դրա տեսակների փոփոխականության մասին. գենետիկ օրինաչափություններ</p>
<p>Մարդու ժառանգական հիվանդություններ</p>	<p>Ժառանգական հիվանդությունների ուսումնասիրություն, բարոյական վերաբերմունք մուտացիաներով մարդկանց նկատմամբ</p>	<p>Չրույց գենետիկ մուտացիաների հետևանքով առաջացած հիվանդությունների մասին, պատմություն շեղումներ ունեցող մարդկանց նկատմամբ բարոյական վերաբերմունքի մասին</p>
<p>Երկրի վրա կյանքի պայմանները.</p>	<p>Չարգանք բոլոր բնակավայրերի նկատմամբ</p>	<p>Չրույց շրջակա միջավայրի աղտոտվածության մասին, տեսահոլովակներ ջրի, հող-օդի, հողի և օրգանիզմի շրջակա միջավայրի մասին</p>
<p>Շրջակա միջավայրի քիմիական աղտոտում</p>	<p>Շրջակա միջավայրի աղտոտում, մարդու ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա</p>	<p>Չրույց շրջակա միջավայրի աղտոտվածության մասին, պատմություն քիմիական աղտոտման վտանգների և հետևանքների մասին, տեսահոլովակ բնության վրա մարդու դրական ազդեցության մասին</p>
<p>Բնության ռացիոնալ օգտագործումը և դրա պաշտպանությունը</p>	<p>Բնության պաշտպանություն.</p>	<p>Չրույց բնության և նրա ռեսուրսների պատշաճ օգտագործման մասին, շրջակա միջավայրի պահպանության մասին տեսահոլովակի ցուցադրում</p>

«Կենսաբանություն» առարկայի կրթական գործառույթն իրականացվում է հանրակրթական դպրոցում սովորողների ուսուցման ընդհանուր համակարգում: Աշխարհայացքի ձևավորումը բարդ գործընթաց է, որը տեղի է ունենում մարդու ողջ կյանքի ընթացքում (հատկապես ինտենսիվորեն դպրոցական տարիներին՝ գիտության հիմունքների և հասարակական կյանքի փորձի համակարգված տիրապետման շրջանում): Մինևույն ժամանակ, աշխարհայացքի ձևավորումը որոշվում է առաջին հերթին դպրոցում ակադեմիական առարկաների բովանդակությամբ:

Կենսաբանությունը որպես բնության առաջատար գիտություններից մեկի դերը աշխարհայացքի ձևավորման գործում հսկայական է, հետևաբար դպրոցական առարկայի բովանդակությունը, ինչպես նաև դրա ուսումնասիրման մեթոդները, ձևերն ու միջոցները ուղղված են կրթության իրականացմանը: Սովորողների մեջ նյութապաշտական աշխարհայացքի մասին:

Գիտելիքների բարդ կազմը թույլ է տալիս դիտարկել մարմինը որպես ամբողջություն և շրջակա միջավայրի հետ կապված. գնահատել բույսերի նշանակությունը և բուսական աշխարհի ողջ բազմազանությունը բնության մեջ, նրա զարգանալու ունակությունը:

Կենսաբանության ուսումնասիրության սկզբից երեխաները կապված են իրենց շրջապատող աշխարհի, բնության մասին տեսակետների գիտական համակարգին, նրանք դնում են նյութապաշտական աշխարհայացքի հիմքերը:

Կենդանաբանության ուսումնասիրությունը սովորողների համար բացահայտում է կենդանական աշխարհի բազմազանությունը՝ կապված գոյության պայմանների հետ (սկսած նախակենդանիներից և վերջացրած կաթնասուններից):

Կենդանիների տեսակների և դասերի օրինակով դիտարկվում են օրգանիզմների բարդ հատկությունները, մորֆոլոգիայի, անատոմիայի, ֆիզիոլոգիայի, էկոլոգիայի տարրերը, պարզաբանվում է կենդանիների դերը բնության մեջ և նրանց նշանակությունը մարդու համար: Այս ամբողջ տեղեկատվությունը խորացնում է

դպրոցականների պատկերացումներն ու պատկերացումները կենդանի օրգանիզմի, նրա ամբողջականության, կառուցվածքի և հատկությունների, կենսապայմաններին հարմարվողականության և բնության մեջ դերի մասին:

Նման կենդանաբանական նյութը, ինչպես բույսերի մասին դասընթացը, պատկերացում է կազմում կենդանի էակների գոյության իրականության, կենդանի էակների բնութագրերի, ինչպես նաև բույսերի համեմատ կենդանիների եզակիության, արտաքին միջավայրից երկուսի կախվածության մասին:

Նմանապես, մարդու մասին դասընթացի նյութերը խորացնում են կենդանի օրգանիզմների հատկությունների մասին գիտական գիտելիքները: Բայց այս դասընթացում ուսանողները սովորում են ոչ միայն մարդու մարմնի կենսաբանական հատկությունները, այլև նրա սոցիալական առանձնահատկությունները: Բացի այդ, մի շարք օրգան համակարգերի (մարսողական, շրջանառու, շնչառական, նյարդային և այլն) օրինակով մարդու մարմնի հատկությունները ուսումնասիրելիս ուշադրություն է դարձվում մարդու էվոլյուցիոն առաջընթացին այլ կենդանիների համեմատությամբ:

Դպրոցականների աշխարհայացքը դաստիարակելու համար նույնքան կարևոր է ընդհանուր կենսաբանության դասընթացի նյութը: Կենդանի բջի հատկությունների, նրա ներբջջային կառուցվածքների, ԴՆԹ-ի հատկությունների, կենսասինթեզի մեխանիզմների, ժամանակակետության օրենքների, փոփոխականության պատճառների, բնական ընտրության, շրջակա միջավայրին օրգանիզմների հարմարվողականության քննարկում, էվոլյուցիոն գիշատչի և որսի, մակաբույծի և հյուրընկալողի զարգացումը, կյանքի ծագման թեմայի ուսումնասիրությունը, մարդածինությունը, կյանքի կազմակերպման կառուցվածքային մակարդակները. այս ամենը սովորողների մոտ զարգացնում է նյութապաշտական աշխարհայացքը:

Կյանքի ձևերի բազմազանության, ընդհանուր կենսաբանական օրինաչափությունների և դրանց պատճառահետևանքային կապերի վերաբերյալ լայնածավալ փաստական նյութերը նույնպես նպաստում են կենսաբանության դասընթացի աշխարհայացքի ձևավորմանը: Ավելին, այս ընդհանուր կենսաբանական գաղափարներն ու հասկացությունները մատչելի ձևով ներառված են դպրոցական կենսաբանության բոլոր դասընթացներում: Այսպիսով, իրագործվում է Բ.Է.Ռայկովի վաղուց արտահայտած միտքը. Նա գրել է. «Աշակերտը, անշուշտ, պետք է ստանա տարրական, բայց միանգամայն ամբողջական աշխարհայացք կառուցելու համար հարմար սինթեզ: Չի կարելի այս սինթեզը շատ հեռու տեղափոխել ավագ դասարաններին՝ հետապնդելով դրա կառուցման խորությունն ու գիտական բնույթը...

Յուրաքանչյուր դար պետք է ունենա իր սինթեզը, որը փոփոխվում, ընդլայնվում և խորանում է հաջորդ փուլում:

Կենսաբանության դասավանդման առարկայական արդյունքներ.

1. Ճանաչողական (ինտելեկտուալ) ոլորտում.

- ծաղկող բույսի օրգանների կենդանի առարկաների և աղյուսակների, կենդանիների օրգանների օրգանների և համակարգերի տարբերակում. տարբեր ստորաբաժանումների բույսեր, որոշակի տեսակների և դասերի կենդանիներ, ամենատարածված բույսերը և ընտանի կենդանիները. ուտելի և թունավոր սունկ; մարդկանց համար վտանգավոր բույսեր և կենդանիներ.
- բույսերի, կենդանիների, բակտերիաների, սնկերի և վիրուսների կողմից առաջացած հիվանդությունների կանխարգելման միջոցառումներին համապատասխանությունը.
- կենսաբանության դերի բացատրությունը մարդկանց գործնական գործունեության մեջ. մարդու տեղը և դերը բնության մեջ. հարազատություն, բույսերի և կենդանիների ընդհանուր ծագում և էվոլյուցիա. տարբեր օրգանիզմների դերը մարդու կյանքում. կենսաբանական բազմազանության կարևորությունը կենսոլորտի պահպանման համար. ժառանգականության և փոփոխականության մեխանիզմներ, մարդկանց մոտ ժառանգական հիվանդությունների դրսևորումներ, տեսակավորում և ֆիլնես;
- շրջակա միջավայրի պաշտպանության անհրաժեշտության ապացույցների տրամադրում.

2. Արժեքային ուղղվածություն ունեցող ոլորտում.

- կողմնորոշում ճանաչողական արժեքների համակարգում. տարբեր աղբյուրներից ստացված կենդանի օրգանիզմների մասին տեղեկատվության գնահատում. բնության մեջ մարդու գործունեության հետևանքները.
- վայրի բնության հետ առնչության հիմնական սկզբունքների և կանոնների պահպանում.
- կողմնորոշում բարոյական նորմերի և արժեքների համակարգում վայրի բնության օբյեկտների նկատմամբ (կյանքի բարձր արժեքի ճանաչում իր բոլոր դրսևորումներով, Էկոլոգիական գիտակցություն, հուզական և արժեքային վերաբերմունք վայրի բնության օբյեկտների նկատմամբ).
- վայրի բնության հետ կապված իրենց գործողություններում և արարքներում թիրախային և իմաստային վերաբերմունքի ընտրությունը:
- կողմնորոշում բարոյական նորմերի և արժեքների համակարգում սեփական առողջության և այլ մարդկանց առողջության հետ կապված.
- թիրախային և իմաստային վերաբերմունքի վերլուծություն և գնահատում իրենց գործողություններում և գործողություններում՝ կապված իրենց և նրանց շրջապատի առողջության հետ. ռիսկի գործոնների ազդեցության հետևանքները մարդու առողջության վրա.
- բնության մեջ մարդու գործունեության հետևանքների վերլուծություն և գնահատում.
- Էկոհամակարգերում և կենսոլորտում մարդու գործունեության հնարավոր հետևանքների վերաբերյալ վարկածներ առաջ քաշելը.

3. Ֆիզիկական գործունեության ոլորտում.

- առաջին օգնության տեխնիկայի օգտագործումը թունավոր սնկով, թունավոր բույսերով, կենդանիների խայթոցներով.
- մշակովի բույսերի, ընտանի կենդանիների մշակում և վերարտադրություն.

4. Գեղագիտական ոլորտում.

- կարևորելով վայրի բնության և մարդու մարմնի գեղագիտական արժանիքները.
- տիրապետում է վայրի բնության օբյեկտները գեղագիտական տեսանկյունից գնահատելու կարողությանը [4, 6].

Դիտարկենք դպրոցական կենսաբանության բովանդակության հնարավորությունները բարոյական դաստիարակության խնդիրների իրականացման համար:

Փորձարարական հետազոտություն

Աշխատանքի նպատակն է ներկայացնել հարցադրումների այն ռազմավարությունները, որոնք կիրառվում են սովորողների գիտելիքները գնահատելու, ուսուցանվող նյութն ավելի խորն ըմբռնելու, քննադատական մտածողություն զարգացնելու, աշակերտների ներգրավվածության աստիճանը բարձրացնելու մոտիվացիան խթանելու, արժեհամակարգ ձևավորելու համար: Ավելին, ճիշտ և դասի նպատակներից բխող հարցերի առաջադրումը կարող է հիմք հանդիսանալ նոր գաղափարների առաջացման, ավելի խորքային ուսումնասիրությունների համար: Ուսուցման արդյունավետության և սովորողների ներգրավվածության բարձրացման համար քննարկվել են հարցադրման մի քանի ռազմավարություններ:

Հարցադրումների մեթոդի կիրառումը դասավանդման գործընթացի կարևոր և բաղկացուցիչ մասն է կազմում: Հարցադրումների կիրառմամբ ոչ միայն կարելի է ստուգել նախկինում յուրացված գիտելիքների աստիճանը, խթանել վերլուծական մտածելակերպը, զարգացնել և ամրապնդել ձեռք բերվածը, այլ նաև բարձրացնել աշակերտների ներգրավվածության աստիճանը, որն էլ իր հերթին ազդում է ուսուցման որակի և արդյունավետության վրա: Ավելին, ճիշտ ձևով կազմված հարցերը, որոնք տրվում են հոգեբանորեն ապահով միջավայրում, խրախուսում են ստեղծագործական և քննադատական մտածելակերպի զարգացումը, ինչպես նաև բարձրացնում են աշակերտների ինքնավստահությունը: Եթե հարցը լսելուց հետո աշակերտները չեն արձագանքում համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածում, ուսուցիչը հաճախ պետք է փորձի առաջ տանել զրույցը՝ կրկնելով, վերաձևակերպելով հարցը կամ դիմելով աշակերտներին:

Ավելի բարդ հարցերի դեպքում, որոնք պահանջում են բարդ կոգնիտիվ վերլուծություններ, հնարավոր է անհրաժեշտ լինի տրամադրել աշակերտներին 1-2 րոպե, նախքան պատասխանելը: Սխալ է, երբ ուսուցիչը պատասխանում է իր իսկ հարցերին, և այդպիսի վարքագիծը արագորեն դառնում է ինքնախաբեության ձև: Արդյունքում աշակերտները զրկվում են հարցը «բռնելու» և իրենց սեփական

պատասխանները ձևակերպելու հնարավորությունից, ինչը կարևոր գործընթաց է աշակերտների ներգրավածությունը բարձրացնելու համար: Անընդհատ պատասխանելով հարցերին աշակերտների փոխարեն, ուսուցիչը անուղղակիորեն «ասում է», որ նորմալ է, որ նրանք չեն պատասխանում հարցերին, քանի որ ուսուցիչը ի վերջո ինքը կպատասխանի: Արդյունքում աշակերտների սովորելու և դասին մասնակցելու գործընթացը մասնակիորեն դադարեցվում է: Իրականացված հետազոտությունների շրջանակում պարզվել է, որ պատասխանին ավելի երկար սպասելով՝ գրանցում են հետևյալ հաջողությունները.

- Սովորողների պատասխաններն ընդարձակվում են:
- Ամբողջական նախադասություններ և վստահության ավելացում:
- Հայեցողական մտածողության դրսևորում:
- Ավելանում են սովորողի հարցերը և աշակերտների ակտիվությունը:

Ուսուցիչները վերանայում են սովորողներից ունեցած ակնկալիքները:

- Անցում ուսուցչակենտրոն ուսուցումից սովորող-սովորող վարքի դրսևորումներին և ընդլայնում են հարցերի շրջանակը: Այսպիսով՝ ուսուցչի սպասման ժամանակի ավելացումն ստեղծում է այնպիսի մթնոլորտ, որը նպաստավոր է վերլուծակա և քննադատական մտածողության զարգացման գործում:

Փորձարարական դաս 1

Ես իմ հետազոտական աշխատանքը կատարել եմ Գեղարքունիքի մարզի Կարմիրգյուղի թիվ 1 մ/դ:

Դասարանը ընտրել եմ 9-րդ դասարանի կենսաբանության դասանյութը:

Թեմայի նկարագրության մեջ առավել մանրամասնել եմ դասի մեջ եղած արժեքները, որը մենք փորձում ենք ձևավորել աշակերտների մեջ: Դասի թեման <Տեսակներ անհետացման պատճառները: Կարմիր գիրք: Կենսաբազմազանության պահպանություն >:

Թեման բավականին մատչելի էր և հեշտ ընկալվող այդ իսկ պատճառով թեման ամբողջովին հաղորդվեց աշակերտների մասնակցությամբ: Նոր դասը սկսվեց տնային աշխատանքի ստուգումով, ինչին հաջորդեցին դասի հիմնական նպատակին առնչվող մոտիվացիոն հարցադրումները: Աշակերտները նախորդ դասարանների դասանյութից իրենց իմացածը ամբողջացրին: Հարցադրումներ արեցի արգելոցի, արգելավայրերի, պոչամբարների, բնության վայրի հուշարձանների վերաբերյալ:

Քննարկեցինք նաև Էնդեմիկ բուսա- և կենդանատեսակները, <Կարմիր գիրքը> նրանում տեղ գտած հայկական բարձրավանդակում ապրող տեսակների պահպանությունը, ոչնչացող կամ ոչնչացման եզրին գտնվող տեսակների պահպանման մի շարք հարցեր:

Քննարկեցինք կենդանաբանական այգիներում բնակվող տեսակների պահպանության ձևերը և եկանք այն եզրահամգման , որ կենդանիներին իրենց մայր բնությունից կտրել չի կարելի:

Թեման լինելով բավականի մատչելի` այն հաղորդվեց հարցադրումների մեթոդով ինչը ևս հնարավորություն տվեց ինձ ներգրավվել գրեթե բոլոր աշակերտներին դասապրոցեսի մեջ: Դասի հիմնական մասը կազմակերպեցինք <Փոխադրումների > մեթոդով: Բաժանեցի 4 խմբի: Սովորողները ընթերցեցին տեքստը և յուրաքանչյուր խումբ իր համար առանձնացված հատվածից պատրաստեց գովազդային պաստառ: Տեքստի հետ տվեցի նաև գովազդային պաստառի նմուշներ : Տվեցի նաև գովազդի որակի չափանիշները: Փոխակերպման վերջում խնդրեցի սովորողներին նշել մեկ-երկու կարևոր ուղերձ (առանցքային կետ), որը առկա է տեքստում:

Այնուհետև կանչ քարտերի օգնությամբ իրականացրեցինք դասի ամփոփում:

Փորձարարական դաս 2

Հաջորդ հետազոտական աշխատանքը ընտրել եմ ոչ պակաս արժեքային տարրեր պարունակող դասաթեմա ` 9-րդ դասարանի դասագրքից:

Թեմայի նկարագրության մեջ առավել մանրամասնել եմ դասի մեջ եղած արժեքները, որը մենք փորձում ենք ձևավորել աշակերտների մեջ: Դասի թեման <Կյանքի ոչ բջջային ձևեր:Վիրուսներն > էր :

Դասի սկիզբ՝ Դեպքի օրինակով հիշեցրեցի վիրուսային հիվանդությունների մասին

Դասի ընթացք՝ <<Առանցքային կետեր>> մեթոդի կիրառություն

Դասի ավարտ՝ եզրափակիչ հարցադրումների մեթոդ:

Թեման 6-րդ դասարանի դասանյութից արդեն իրենց ծանոթ էր: Հարցադրումների ու քննարկումների միջոցով աշակերտների իմացած գիտելիքները վեր հանեցի :

Թեմայի համար ունեի հետևյալ նպատակադրումները՝

- վիրուսների բացասական ազդեցությունը մարդկանց առողջության վրա, դրանց որոշ ձևերի ոչնչացման եղանակները և որոշ վիրուսներից պաշտպանվելու սանիտարահիգիենիկ կանոնները
- սովորողները կիմանան բջջային և ոչ բջջային օրգանիզմների տարբերությունները, վիրուսների կառուցվածքը, վերարտադրումը, վնասակար ազդեցությունները, վիրուսներից պաշտպանվելու եղանակները
- Այսօրվա դասի գիտելիքները սովորողները կօգտագործեն հիմք հետագայում մասնավոր վիրուսների, դրանց կառուցվածքների բացահայտման և դրանց կանխարգելման միջոցները որոշելու համար
- Այս դասի թեման կապվում է իրական կյանքին վիրուսներից պաշտպանվելու մեխանիզմների կիրառելիությամբ

Դասի ավարտին իմ եզրահամգումը, որ աշակերտների մոտ դասի վերջում հնչած եզրափակիչ հարցերը կարող են դասի կշռադատման փուլի ամփոփումը ավելի արդյունավետ դարձնել: Դասի թեման աշակերտները յուրացրին և 7 աշակերտ միջինից բարձր գնահատական ստացան:

Եզրակացություն

Աշակերտների արժեքային համակարգի բարձրացնելու համար անցկացրի երկու փորձարական դաս: Բարձր առաջադիմություն ունեցող երեխաները ավելի շուտ էին

կարողանում կողմնորոշվել առաջադրանքները կատարելիս, քան մյուսները: Հաջորդ դասաժամերին անցկացնելով ինտերակտիվ դասեր, համադրելով գրավոր և բանավոր առաջադրանքները, հարցադրումների մեթոդը , զգացվեց, որ կա փոփոխություն և նկատելի էր առաջընթացը: Հենց երեխաները իրենք ասացին, որ նման հարցադրումները ավելի հասկանալի են իրենց համար: Վերլուծելով տրված առաջադրանքները եկա այն եզրակացության, որ առաջընթաց կա հետևյալ գործոններով.

1. Կյանքի, առողջության կարևորում
2. Խմբային վերլուծություններ
3. Սոցիալական հմտությունների շեշտադրում
4. Անհատական հաշվետվություն
5. Համագործակցային խմբեր
6. Շերտավորված ուսուցում
7. Կանխագուշակումներ և այլն
8. Ինտերակտիվ առաջադրանքներ

Այսպիսով, բույսերի և կենդանական աշխարհի հետ ծանոթության ձևերը, մեթոդներն ու միջոցները բազմազան են: Երեխաները ուսուցչի օգնությամբ դիտարկում են բնությունը և բնական երևույթները: Դասընթացներն անցկացվում են ոչ միայն դասարանում, այլև փողոցում, այգում, այգում, բնապահպանական կենտրոնում և այլն: Հոգևոր և բարոյական դաստիարակությանը ծառայում են էքսկուրսիաները, զրույցները, դիդակտիկ խաղերը, նկարչության և պաստառների ցուցահանդեսները, տարաբնույթ ակցիաները և արտադասարանական այլ գործողություններ:

Բնության և սոցիալական կյանքի երևույթները, նրանց բարոյական փորձի հարստացումը, բնության և հասարակության հարստությունների նկատմամբ զգույշ վերաբերմունքի ձևավորումը, բնական և սոցիալական միջավայրում ճիշտ վարքագծի հմտությունները, ամեն ինչ պետք է դիտարկել անբաժանելի, օրգանական միասնություն:

Սա թույլ է տալիս երեխաներին ամբողջական պատկերացում կազմել աշխարհի, նրանում մարդու տեղի մասին: Աստիճանաբար բացահայտվում է բնության համընդհանուր կապի, կախվածության, էսթետիկ, գործնական, առողջարար, ճանաչողական նշանակության գաղափարը մարդկանց համար, ինչպես նաև մարդկանց և նրանց գործունեության նշանակությունը բնության վրա: Սա մեծացնում է կրթական ներուժը:

Գրականության ցանկ

1. Կենսաբանության պետական չափորոշիչ
2. Ինտերակտիվ ուսուցում համացանց
3. Կենսաբանության մեթոդական ձեռնարկ 2008թ. Թանգամյան
4. Կենսաբանության առարկայական դասագիրքեր
5. Մանկավարժություն ամսագիր, թիվ 7 2011թ. Գայանե Մկրտչյան Էջ 44-46

Հավելված 1

ՊԼԱՆ 2

Առարկա	Կենսաբանություն
Դասարան և կիսամյակ	9րդ դասարան
Թեմայի գլուխ և թեմա	Կյանքի ոչ բջջային ձևեր :Վիրուսներ
Օգտագործ վող նյութեր`	<<Վիրուսներ>> թեման
Ամբողջակ ան պատկեր և դասի նպատակ	<p>Սովորողները արդեն գիտեն վիրուսների բացասական ազդեցությունը մարդկանց առողջության վրա, դրանց որոշ ձևերի ոչնչացման եղանակները և որոշ վիրուսներից պաշտպանվելու սանիտարահիգիենիկ կանոնները</p> <p>Այս դասին սովորողները կիմանան բջջային և ոչ բջջային օրգանիզմների տարբերությունները, վիրուսների կառուցվածքը, վերարտադրումը, վնասակար ազդեցությունները, վիրուսներից պաշտպանվելու եղանակները</p>

	<p>Այսօրվա դասի գիտելիքները սովորողները կօգտագործեն հիմք հետագայում մասնավոր վիրուսների, դրանց կառուցվածքների բացահայտման և դրանց կանխարգելման միջոցները որոշելու համար</p> <p>Այս դասի թեման կապվում է իրական կյանքին վիրուսներից պաշտպանվելու մեխանիզմների կիրառելիությամբ:</p> <p>Կկարևորի կյանքի և առողջության պահպանումը:</p>
<p>Վերջնարդյունքները</p>	<p>Ներկայացնել վիրուսները՝ որպես կյանքի ոչ բջջային ձևեր: Նկարների, մոդելների վրա ընդհանուր գծերով տարբերակել վիրուսների կառուցվածքային բաղադրամասերը:</p> <p>Բացատրել, որ վիրուսները կարող են բազմանալ միայն կենդանի բջիջներում:</p> <p>Ընդհանուր գծերով</p> <p>Նկարագրել, թե ինչպես են վիրուսներն ազդում բակտերիաների, բույսերի, կենդանիների և մարդու օրգանիզմի վրա:</p>
<p>Դասի ընթացք/ընտրված մեթոդ/ներ</p>	<p>Դասի սկիզբ՝ Դեպքի օրինակով հիշեցնում եմ վիրուսային հիվանդությունների մասին</p> <p>Դասի ընթացք՝ <<Առանցքային կետեր>> մեթոդ</p> <p>Դասի ավարտ՝ թեստային աշխատանք</p>
<p>Տերմիններ</p>	<p>Վիրուս, կապսիդ, օղակաձև ԴՆԹ</p>
<p>Տնային աշխատանք</p>	<p>Վեննի դիագրամի միջոցով համեմատել բակտերիաներն ու վիրուսները</p>

ՄԵԹՈԴ - 7. Առանցքային կետեր

Կենսաբանություն/Վիրուսներ

Գործողություն սովորողների հետ	Չստակեցնող ուղղորդող կետեր, հստակ ձևակերպումներ, հարցեր, գաղափարներ և այլն	Տևող:
<p>Սովորողներին բաժանում եմ խմբերի և տալիս եմ անձանոթ տեքստից հատված կամ որևէ այլ աղբյուր:</p> <p>Այնպես են անում, որ խմբերի քանակը համընկնի տեքստի գլխավոր կետերի քանակին, քանի որ դա նպաստում է տվյալ գործողության արդյունավետ իրականացմանը: Լավագույն համադրությունը հինգ խումբ և հինգ առանցքային կետ ունենալն է:</p>	<p>Դասագրքային նյութ</p>	<p>10ր</p>
<p>Նրանց հանձնարարում եմ մի քանի րոպե միայնակ կարդալ տեքստը՝ և խնդրում, որ կենտրոնանան հաջորդ առաջադրանքի վրա:</p>	<p>Ներկայացնում եմ հաջորդ առաջադրանքի նպատակը այստեղ</p> <p>Առաջ. Նպատ 1՝ Մի քանի պնդումների միջոցով ամփոփել տեքստի ողջ գաղափարը</p> <p>Առաջ. Նպատ 2՝ Առանցքային կետերը դասարանին ներկայացնելով ևս մեկ անգամ կրկնել ընթերցածը</p>	

<p>խնդրում եմ խմբերին որոշել տեքստի առանցքային կետերը:</p> <p>Հինգ խմբի պարագայում հինգ առանցքային կետ ունենալը լավագույն տարբերակն է:</p>	<p>Նախապես գրում եմ առանցքային կետեր, որոնք կարծում եմ որ լավ կլինեն հնչեին:</p> <p>Կարող եմ նույնիսկ վերջում ներկայացնել դրանք, որպեսզի համեմատենք և խոսենք տարբերությունների մասին:</p>	25ր
<p>Հետո խնդրում եմ յուրաքանչյուր խմբին ամբողջական բացատրությամբ և հիմնավորմամբ բարձրաձայնել մեկ առանցքային կետ (որը դեռևս չի նշվել մյուս խմբերի կողմից):</p> <p>Հրավիրում եմ դասարանին ձեռք կամ քարտ բարձրացնելով համաձայնել կամ փոփոխություն կատարել տվյալ կետում, որից հետո գրում եմ եմ այն գրատախտակին:</p>	<p>Նախապես պատրաստված առանցքային կետերը պահում ինձ մոտ, և համեմատելով գրում եմ: Մեծ շեղումների դեպքում, տալիս եմ ուղղորդող հարցեր, որոնք օգնում են աշակերտներին հնարավորինս մոտենալ իմ առանցքային կետերին:</p>	
<p>Որպես ամփոփում խնդրում եմ սովորողներին կատարել իրենց բաժանված թեստային առաջադրանքները:</p>	<p>Ամփոփիչ հարցադրումների մեթոդ</p>	10ր

Դասի պլան 1

Առարկա	Կենսաբանություն
Դասարան և կիսամյակ	9-րդ դասարան
Թեմայի գլուխ և թեմա	Տեսակներ անհետացման պատճառները: Կարմիր գիրք: Կենսաբազմազանության պահպանություն
Օգտագործվող նյութեր`	1.Է. Ս Գևորգյան, Ֆ.Դ. Դանիելյան, Ա. Յ. Եսայան Կենսաբանություն 2.Նկարներ, կանաչ կարմիր քարտեր
Ամբողջական պատկեր և դասի նպատակ	Սովորողները արդեն գիտեն <ul style="list-style-type: none"> • Տեսակների անհետացման պատճառները • Կենսաբազմազանության պահպանության անհրաժեշտությունը • Ծանոթ են Կարմիր գրքին

	<p>Այս դասի նպատակն է -Ներկայացնել հատուկ պահպանվող տարածքների կարևորությունը և տեսակները, բնութագրել ՀՀ ում հանդիպող հատուկ պահպանվող տարածքներն ու նրանց կենսաբազմազանությունը:</p> <p>Այսօրվա դասի գիտելիքները սովորողները կօգտագործեն հաջորդ դասերին - Տեսակների պահպանության համար կիրառվող մեթոդները նկարագրելիս</p> <p>Այս դասի թեման կապվում է իրական կյանքին հետևյալ կերպ Սովորաղները կարժևորեն կենդանի օրգանիզմների պահպանությունը իրենց շրջապատում և ամենուր:</p>
<p>Վերջնարդյունքները</p>	<p>Աշակերտը կկարողանա.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Սահմանել հատուկ պահպանվող տարածքներ հասկացությունը • Թվել հատուկ պահպանվող տարածքների տեսակները • Հիմնավորել հատուկ պահպանվող տարածքների դերը կենսաբազմազանության պահպանության գործում: • Ներկայացնել Հայաստանի հիմնական հատուկ պահպանվող տարածքները և դրանց կենսաբազմազանությունը
<p>Դասի ընթացք/ընտրված մեթոդ/ներ</p>	<p>Ներածություն</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Սկիզբ - Հարցադրումներ, մեկ թուպեանոց շարադրություն (7րոպե) 2.Հիմնական մաս - Փոխակերպում (33 րոպե) 3.Ամփոփում - Կանչ կարմիր քարտեր (5 րոպե)
<p>Ընտրված մեթոդներ</p>	<p>Փոխակերպում</p>
<p>Տերմիններ</p>	<p>Արգելոց, արգելավայր, ազգային պարկ,Էրեբունի, Շիկահող արգելոց, Խոսրովի անտառ, Սևան, Դիլիջան, Արփի ազգային պարկեր</p>
<p>Տնային աշխատանք</p>	<p>Փոխակերպման արդյունքում պատրաստած գովազդային պաստառի հիման վրա նկարահանեք գովազդ:</p>

ՄԵԹՈԴ - Փոխակերպում - Առարկա/թեմա

ՀՀ	Ուսուցչի գործողության ամփոփում	Աշակերտի գործողություն	Ուսուցչի գործողություն	Հստակեցնող, ուղղորդող կետեր	Տևողություն
	Նախապես կազմում է հարցեր			Ուսուցիչը հնչեցնում է հարցեր և վեր հանում աշակերտների ունեցած գիտելիքները	3ր
				Գրում են մեկ թուղթի վրա շարադրություն այն մասին, թե ինչ գիտեն նոր թեմայի մասին: Այնուհետև ըստ ցանկության ներկայացնում	4ր
	Սովորողներին բաժանում են 4 խմբի: Տալիս են որևէ տեքստ	Սովորողներին տալիս են որևէ տեքստի տեսակ և հանձնարարում ուսումնասիրել այն:	Կցում են տեքստը որը տալիս են սովորողներին	Սովորողները պետք է ընթերցեն տեքստը և յուրաքանչյուր խումբ իր համար առանձնացված հատվածից պետք է պատրաստի գովազդային պաստառ: Տեքստի հետ ուղարկվում է գովազդային պաստառի նմուշներ Դասագրքի տեքստը տրվում է բոլոր խմբերին : Այդ խմբերի հետ յուրաքանչյուր խմբի տրվում է իր	

				անհատական : Տրվում է նաև որակի չափանիշները	
Սահմանում են բնութագրիչներ		Տեքստի յուրաքանչյուր տեսակի համար սահմանում են բնութագրիչներ:		Պատրաստած պաստառը պետք է հնարավորություն տա հետագայում նրա հիման վրա ստեղծել գովազդ.	
Տալիս են ՓՏՈՉ		Տեքստի հետ միասին տալիս են նաև Փոխակերպված տեքստի որակի չափանիշները :		Ներկայացնում են Փոխակերպված Տեքստի Որակի Չափանիշներ (ՓՏՈՉ): Յուրաքանչյուր խումբ իրեն բաժին հասած տեքստը վերափոխում է գովազդի, այնպես որ համապատասխանի նշված չափանիշներին: Չափանիշներն ուղարկվում են տեքստի հետ	
Տալիս են որակի Չափանիշները					
Սահմանում են աշխատանքի ժամանակը	Առաջարկում են սովորողներին փոխակերպել մեկ այլ տեքստի տեսակի:	Սահմանում են աշխատանքի համար ժամանակ`			20

			ելնելով տեքստերից:		
		Ավարտին սովորողներին առաջարկում եմ նշել սկզբնական և փոխակերպված տեքստերի տարբերություն ը՝ անդրադառնալով, թե որ լսարանի համար է առավել հարմար փոխակերպված տեքստը, և ինչ իրավիճակներում է առավել ճիշտ այն օգտագործել:		Խմբերը ներկայացնում են իրենց գովազդային վահանակը: Ներկայացման համար յուրաքանչյուր խմբի տալիս եմ 2 րոպե ժամանակ	8
		Փոխակերպման վերջում խնդրում եմ սովորողներին նշել մեկ-երկու կարևոր ուղերձ (առանցքային		Սովորողները նշում են առանցքային մտքեր, որոնք առկա էին իրենց գովազդում:	

		կետ), որը առկա է տեքստում:			
	Չամեմատում են Ուղերձները հրականացնում են շտկումներ		Ուղերձների (առանցքային կետերի) իմ տարբերակները համեմատում են աշակերտների կողմից հնչեցրած ուղերձների հետ, ըստ կարիքի հրականացնում շտկումներ և ուղղորդումներ:	35	
	Տալիս են ստուգող հարցեր		Տալիս են աշակերտների և թեմային առնչվող մի քանի հարց, որոնք թույլ կտան ինձ ստուգել տվյալ վարժության միջոցով աշակերտների		5

			<p>ձեռք բերված գիտելիքը և վերջնարդյունքների հասնելու վկայությունը:</p>		
	<p>Նախապես կազմում է ճիշտ կամ սխալ ձևակերպմամբ պնդումներ</p>			<p>Ուսուցիչն ընթերցում է նախապես կազմած պնդումները, որոնցից մի մասը ճիշտ է, մյուսը՝ սխալ</p> <p>Եթե կարծում են, որ պնդումը ճիշտ է աշակերտները բարձրացնում են կանաչ քարտ, իսկ եթե կարծում են, որ սխալ է՝ կարմիր քարտ</p>	5